

MODLITWA – ZWYKŁA CZY NIEZWYKŁA ROZMOWA Z PRZYJACIELEM?

Spotkanie dwójki znajomych przy kawie, piątkowe wyjście grupy przyjaciół na herbatkę, wycieczka do kina, przypadkowe natknięcie się zaprzyjaźnionych par w sklepie... Co łączy wspomniane sytuacje? W każdej z nich występuje rozmowa, a więc „wzajemna wymiana myśli za pomocą słów”¹. Rozmowa nazywana jest także dialogiem dwóch i więcej osób². Do rozmowy potrzeba więc co najmniej dwoje ludzi, którzy wzajemnie wymieniają się spostrzeżeniami, przeżyciami, komentarzami i poglądami na różne tematy, prowadzą luźną wymianę zdań lub debatuja. Rozmową nie nazwiemy wypowiedzenia myśli przez jedną tylko osobę.

Definicja modlitwy

Człowiek z różnych stron w swoim życiu słyszy powtarzane zdanie, że modlitwa jest rozmową z Panem Bogiem: czy to dzieci na lekcjach religii w szkole, czy w kościele na katechezie, podczas homilii głoszonej w trakcie Mszy Świętej... Zatem w obliczu zapoznania się z definicją rozmowy, czy prawidłowym jest nazywanie modlitwy spotkaniem z Panem Bogiem? Bóg chrześcijan jest Bogiem osobowym, który dla człowieka zstąpił na ziemię, Bogiem, który pragnie wchodzić z człowiekiem w interakcję, Bogiem, którego marzeniem jest budowa i pogłębienie relacji z każdym. Pytając chrześcijan o sposób pielęgnowania więzi z Bogiem, można usłyszeć o wspólnych rozmowach, wyrzucaniu żali i smutków, dzieleniu się przeżytymi radościami czy nawet wspólnej kawie z Jezusem. Praktyka zapraszania Boga do najmniejszego z codziennych obowiązków jest najlepszym sposobem na kształtowanie trwałej relacji i budowę zaufania. Człowiek, który ufa drugiemu, nie miewa wątpliwości z powierzeniem komuś ważnych dla niego informacji czy przedmiotów. Podobnie jest w sytuacji zawierzenia Bogu swojego dnia czy życia.

Od początku istnienia świata człowiek jawi się jako istota religijna, która poszukuje sensu życia i odpowiedzi na nurtujące pytania. „Ludzie oczekują od różnych religii odpowiedzi na głębokie tajemnice ludzkiej egzystencji, które jak niegdyś, tak i teraz do głębi poruszają

¹ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszowski, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/rozmowa.html> [dostęp: 12.09.2023r.].

² M. Janicka, *Co to jest rozmowa? Pojęcia związane z dialogiem*, <https://monikajaniczka.pl/co-to-jest-rozmowa-pojecia-zwiazane-z-dialogiem/> [dostęp: 12.09.2023r.].

ludzkie serca; czym jest człowiek, jaki jest sens i cel naszego życia, co jest dobrem, a co grzechem, jakie jest źródło i jaki cel cierpienia, na jakiej drodze można osiągnąć prawdziwą szczęśliwość, czym jest śmierć, sąd i wymiar sprawiedliwości po śmierci, czym wreszcie jest owa ostateczna i niewysłowiona tajemnica, ogarniająca nasz byt, z której bierzemy początek i ku której dążymy”³. Człowiek najczęściej swoje wątpliwości kieruje do istot wyższych, wierząc w ich wszechwiedzę oraz moc sprawczą, która może zaradzić w sytuacji problemu, zawahania, kryzysu. „Pragnienie Boga jest wpisane w serce człowieka, ponieważ został on stworzony przez Boga i dla Boga. Bóg nie przestaje przyciągać człowieka do siebie i tylko w Bogu człowiek znajdzie prawdę i szczęście, których nieustannie szuka”⁴. Bóg stwarzając człowieka na swoje podobieństwo, tchnął w jego wnętrze tchnienie życia. Poniekąd to tak, jakby darował człowiekowi część siebie, obdarzył go miłością nieskończoną, pragnąc budować relację. „Osobliwą rację godności ludzkiej stanowi powołanie człowieka do uczestniczenia w życiu Boga. Człowiek już od swego początku zapraszany jest do rozmowy z Bogiem: istnieje bowiem tylko dlatego, że Bóg stworzył go z miłości i wciąż z miłości zachowuje, a żyje w pełni prawdy, gdy dobrowolnie uznaje ową miłość i powierza się swemu Stwórcy”⁵.

Modlitwą nazywa się więc osobiste spotkanie człowieka z Bogiem, które jest wyrazem Jego miłości do swoich dzieci. Filozof Ludwig Wittgenstein przypominał, że modlitwa jest odczuwaniem, że sens świata znajduje się poza nim. Wskazywał zatem, na istnienie czegoś więcej poza tym, co widoczne dla ludzkich oczu. Wielki teolog, święty Tomasz z Akwinu, modlitwą określił wyraz pragnienia Boga, które człowiek nosi w sobie. Bóg sam umieścił w człowieku siłę przyciągania ku Niemu, tak zwaną „duszę modlitwy”, która przybiera wiele form i sposobów w zależności od historii, czasu, konkretnej chwili, łaski, a także grzechu każdego modlącego się człowieka. Z tego względu doświadczenie modlitwy dla każdego jest swego rodzaju wyzwaniem, łaską, o którą trzeba prosić, darem Tego, do którego zwracamy z prośbami i dziękczynieniem⁶.

³ Sobór Watykański II, Deklaracja *Nostra aetate*, 1.

⁴ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 27.

⁵ Sobór Watykański II, Konstytucja *Gaudium et spes*, 19.

⁶ Benedykt XVI, *Modlitwa wpisana w serce każdego człowieka*. Katecheza z 11 maja 2011r., <https://www.oaza.pl/cdm/strefa-modlitwy/katechezy-benedykta-xvi-o-modlitwie/6-modlitwa-wpisana-w-serce-kazdego-czlowieka-katecheza-z-11-maja-2011> [dostęp: 12.09.2023r.].

Święty Paweł pisał w Liście do Tesaloniczan: „Zawsze się radujcie, nieustannie się módlcie! W każdym położeniu dziękujcie, taka jest bowiem wola Boża w Jezusie Chrystusie względem was” (1 Tes 5, 16-18). Apostoł Narodów pisząc te słowa, próbował podkreślić wagę modlitwy, który jest dla duszy tym, czym oddech dla organizmu. Modlitwa jest spotkaniem dwóch miłości – człowieka i Boga. Podobnie jak w różnych okolicznościach i atmosferze przebiega spotkanie znajomych (w zależności od stopnia relacji, w której się znajdują), tak i przebywanie z Panem Bogiem w trakcie modlitwy uzależnione jest od wrażliwości serca i szczerości intencji. Postawa niestałości w modlitwie to znak miłości bardzo słabej, płytkiej, natomiast częste rozproszenie uwagi wskazuje, że dusza pochłonięta jest innymi sprawami, upodobaniami bądź krąży tylko i wyłącznie wokół siebie samej. Modlitwa złożono wyłącznie z samej recytacji formułek wyuczonych na pamięć, nie porusza serca ani życia. Porównywalnie to tak, jakby odpowiadać przyjacielowi według gotowego schematu wypowiedzi. Taka rozmowa szybko zostałaby zakończona, ponieważ brakuje w niej szczerości, tej indywidualnej cząsteczki każdego człowieka. Pan Bóg oczekuje, że zamiast „odmawiać modlitwę”, sami „stali się modlitwą”⁷.

Zewnętrzne warunki modlitwy

Zewnętrzne warunki modlitwy dotyczą ludzkiego ciała, psychiki oraz zewnętrznych okoliczności modlitwy, czyli wyrażania Bogu miłości. Pierwszym czynnikiem wchodzącym w skład zewnętrznych warunków modlitwy jest oddawanie Panu Bogu należnej czci poprzez przybranie odpowiedniej postawy ciała.

Jednym ze sposobów godnego wyrazu szacunku jest powstanie z miejsca i rozpoczęcie rozmowy w postawie stojącej wobec kogoś, kogo cenimy. Najstarsze malowidła chrześcijańskie obrazują osoby modlące się w postawie stojącej z rozłożonymi rękami skierowanymi w stronę nieba. Podobną postawę szacunku przyjmuje się w czasie liturgii słowa, kiedy lud wiernych powstaje, aby wysłuchać słów Ewangelii⁸.

Najbardziej rozpowszechnioną postawą modlitwy jest postawa klęcząca, która wyraża poczucie dystansu, przeżywanie pokory oraz świadomość swojej grzeszności. W czasie liturgii eucharystycznej, także przyjmuje się postawę klęczącą, wyrażając w ten sposób swoje uniżenie względem wielkiego Boga oraz Jego bezwarunkowej miłości do człowieka. Bezgraniczna

⁷ *Panie, naucz nas się modlić. Szkoła modlitwy w Woli Bożej*, red. P. Martin, 2018, s. 13.

⁸ M. Gogacz, *Modlitwa i mistyka*, Kraków – Warszawa/Struga 1987, s. 19.

miłość Boga objawiła się na krzyżu, kiedy oddał On swoje życie za każdego z nas. Ofiarę Chrystusa Kościół katolicki przeżywa rok rocznie w okresie Triduum Paschalnego. Podczas Liturgii Wielkiego Piątku kapłani na znak głębokiego żalu i pokuty leżą krzyżem. Taką pozycję stosują również diakoni przyjmujący święcenia kapłańskie, wznosząc intencje ku Bogu⁹.

Należy zauważyć, że w dzisiejszych czasach, w których czas nieubłagalnie „gna do przodu”, często odmawia się modlitwę w drodze. Jedną z przyjętych praktyk jest także rozważanie tajemnic różańca świętego podczas wycieczek górskich. Istotą modlitwy nie jest postawa ciała, ale powinno się przybierać taką pozycję, która będzie sprzyjać skupieniu¹⁰.

Drugim elementem zaliczanym do zewnętrznych warunków modlitwy są okoliczności i sytuacje sprzyjające modlitwie. Architektura, budowa oraz wystrój kościoła są tak dopasowane, aby utworzyć dobrą przestrzeń dla modlitwy: ławki sprzyjają postawie klęczącej, siedzącej, jak i stojącej; architektura w sposób naturalny kieruje wzrok ku tabernakulum, w którym obecny jest sam Chrystus. Odmienna sytuacja występuje w zaciszu domu, gdzie najczęściej człowiek się modli. W takiej sytuacji każdy musi stworzyć sobie warunki, które ułatwią mu skupienie się na modlitwie. Być może będzie to miejsce przy łóżku, stół rodzinny czy tuż obok szafki z krzyżem. Kiedy przychodzi czas trudu i bezradności, warto skierować wzrok na krzyż lub święty obraz, aby skłaniały do rozmowy z Najlepszym Doradcą¹¹.

Wewnętrzne warunki modlitwy

Do wewnętrznych warunków modlitwy należy przede wszystkim modlitwa stanowi przekonanie, że główną czynność człowieka, a więc świadomość, że Bóg jest pierwszy i najważniejszy. Spotkanie z Nim jest głównym powodem, przyczyną rozpoczęcia modlitwy. Przyjęcie i utrwalenie tego przekonania, prowadzi do kolejnego warunku, którym jest świadomość właściwej proporcji pomiędzy Panem Bogiem a wszystkim innym. Życiowe cele, marzenia i działania są ważne, ale zawsze drugorzędne w stosunku do Boga. Nauka takiego spojrzenia jest procesem wychowawczym, ponieważ kształtuje w człowieku postawę otwartości na potrzeby drugiego człowieka, uczy stawiać ludzi ponad wartości materialne¹². Modlitwa posiada więc funkcję wychowawczą.

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże, s. 20.

¹¹ Tamże, s. 21.

¹² Tamże, s. 22-23.

Trzecim warunkiem wewnętrznym modlitwy jest pokora będąca skutkiem rozmyślania i daru pobożności. Pokora uczy umiejętności ustalania odpowiednich proporcji pomiędzy miejscem osób i rzeczy, a także kształtuje postawę szacunku. Efektem pokornej postawy jest stopień skupienia towarzyszącego trwaniu na modlitwie. Uwaga na modlitwie dotyczy trzech obszarów działań:

- dokładne wypowiedzianie słów modlitwy,
- staranne zgłębianie treści modlitwy,
- skierowanie wszystkich myśli ku Bogu¹³.

Życie ludzkie biegnie różnymi drogami. Ciężka sytuacja materialna czy rodzinna, problemy w pracy, choroba w rodzinie... Te oraz inne czynniki mogą spowodować, że człowiek może mieć problem ze skupieniem się na modlitwie i pojawiają się rozproszenia. W takich sytuacjach warto potraktować czas rozmowy z Bogiem jako własną Drogę Krzyżową. Przede wszystkim jednak trzeba wypracować w sobie cierpliwość i wytrwałość, dzięki którym człowiek nie zrezygnuje z modlitwy, wręcz przeciwnie nabędzie umiejętności kierowania emocji i myśli ku Najwyższemu. W pracy nad kształtowaniem cechy wytrwałości pomocnym może okazać się umartwianie, czyli ciąg wszystkich czynności, kierujących w stronę tego, co słuszne i dobre¹⁴.

Psychologiczny aspekt modlitwy

Modlitwa oprócz roli wychowawczej pełni także funkcje psychologiczne. Psychologia modlitwy stanowi główne zagadnienie psychologii religijnych przeżyć. Filozofia religii wskazała, że człowiek będąc jednością duchowo-somatyczną, niejako łączy przeżycie duchowe z przeżyciem „człowieczym”¹⁵. Shane Sharp z University of Wisconsin-Madison zdefiniował modlitwę jako interakcję społeczną pomiędzy modlącym się a postacią wyobrażoną, a następnie przeprowadził badania dotyczące wpływu modlitwy na przeżywanie trudności i radzenie sobie z problemami. Wyniki badań wskazały, że głównym odruchem ludzi szukających pomocy jest znalezienie wsparcia osób empatycznych, rozumiejących i skłonnych do pomocy. Ankietowani często odpowiadali, że w okresie doświadczenia krzywdy, agresji czy kryzysu, rozmowa z Bogiem pomagała im w radzeniu sobie z narastającymi emocjami, takimi

¹³ Tamże, s. 23.

¹⁴ Tamże, s. 25.

¹⁵ J. Majkowski, *Z psychologii wyrazu katolickiej modlitwy*, „Roczniki filozoficzne” 5 (1955), s. 135.

jak: strach, złość i smutek. Modlitwa pomaga wyrazić złość, podbudować samoocenę dzięki stwierdzeniom o miłości Boga, opanować emocje, zapewnia o obecności i trosce Boga¹⁶.

Modlitwa jest centralnym fenomenem religii, która wspomaga odkrywanie sensu życia, organizację systemu wartości, autoidentyfikację, identyfikację z grupą, posiada funkcje autopsychoterapeutyczne, realizuje proces transcendencji, a także kształtuje nadzieję¹⁷.

Badania przeprowadzone przez Chlewińskiego wskazały, że religia nadaje sens ludzkiemu życiu, a świat bez Boga byłby niezrozumiały. Ludzie potrzebują pewnego filaru, który pomoże im odnaleźć się w świecie nierzadko pozbawionym wartości i ludzkich odruchów. Możliwość zwrócenia się do Kogoś, kto jest wszechmocny i wszechmogący dodaje sił do walki o lepsze jutro. Jedną z ankietowanych grup była grupa cierpiących psychicznie i fizycznie. Zwłaszcza w tej grupie pojawiały się odpowiedzi o szczególnej roli Boga w odnajdywaniu sensu życia w trudnej dla nich sytuacji. Poczucie obecności Boga tuż obok wspomaga także kierowanie się w życiu moralnymi wartościami. Postawa Boga-Sługi wyciągającego rękę do potrzebujących, skłania wierzących do naśladowania i przestrzegania zasad miłości i dobroci społecznej. Wartości religijne zmniejszają prawdopodobieństwo negatywnego wpływu społecznego, jednocześnie kierując koncentrację jednostki na realizację talentów i możliwości, które posiada¹⁸.

W ważnych chwilach i trudnych sytuacjach życiowych – takich jak: ciężka choroba, śmierć bliskiej osoby, cierpienie – człowiek odwołuje się do Boga z prośbą o wsparcie i rozwiązanie skomplikowanej sytuacji, w której się znalazł. Modlitwa spełnia w takim wypadku funkcję terapeutyczną. Jednostka poszukuje bliższej relacji z Bogiem, stara się o Jego miłość i opiekę, próbuje tworzyć nowe plany zgodne z Jego wolą. Wymiar społeczny terapii spełnia w tej sytuacji wspólnota chrześcijan, wspólnota wierzących, która okazuje wsparcie oraz zapewnia potrzebną pomoc, oferuje czas, rozmowę¹⁹.

Kluczową rolę odgrywa także funkcja kształtowania nadziei, stanowiącej gwarancję osiągnięcia dobra w życiu. Aspekt kształtowania nadziei powiązany jest z odnajdywaniem sensu życiowego. Jednostka doświadczająca choroby, dzięki przekonaniu o świętości życia, o

¹⁶ *Psychologiczne funkcje modlitwy*, <https://www.scribd.com/document/57194438/Psychologiczne-funkcje-modlitwy> [dostęp: 18.09.2023r.].

¹⁷ M. Wnuk, J.T. Marcinkowski, *Psychologiczne funkcje religii*, „Probl Hig Epidemiol” 93(1) (2012), s. 239.

¹⁸ Tamże, s. 240.

¹⁹ Tamże, s. 241.

opiece Boga, zyskuje siły do walki o zdrowie. Modlitwa osobista, jak i wspólnotowa, karmi nadzieję na uzdrowienie z choroby, wprowadza pokój w sercu oraz przywraca równowagę ducha, która jest ważnym czynnikiem w procesie leczenia. Nadzieja wzbogacona jest również o zapewnienie Jezusa o wspólnym świętowaniu w Królestwie Niebieskim oraz o pokonaniu lęku, cierpienia i nieszczęść²⁰. Myśl o wiecznym szczęściu uwalnia w organizmie endorfiny, które są nazywane „hormonami szczęścia”, a które korzystnie wpływają na samopoczucie jednostki.

Formy modlitwy

Modlitwa ludzka przejawia się na różne sposoby. Każdy człowiek jest inny i wyjątkowy. Każdy ma swój niepowtarzalny charakter, upodobania i sfery, w których czuje się komfortowo. Jeden woli przebywać w większej grupie, inny z kolei najlepiej odnajduje się w grupce dwóch najbliższych znajomych. Jeden uwielbia widowiska, inny znów woli zacisze swojego domu. Z tegoż względu wypracowano różne sposoby modlitwy: modlitwa ustna, modlitwa myślna, modlitwa afektywna, modlitwa kontemplacyjna.

Modlitwa ustna polega na wypowiedaniu słów, zdań, fraz Pisma Świętego. Zaczyna się znakiem Krzyża świętego, następnie modlitw Kościoła (Ojcze nasz, Pozdrowienie Anielskie, modlitwa psalmami, Skład Apostolski, itd...)²¹.

Modlitwa myślna jest rozważaniem prawd wiary (wydarzeń religijnych) w ciszy serca, które umacniają relację z Bogiem, a także kształtują postawę religijną. Modlitwę rozpoczyna prośba kierowana do Boga i Matki Bożej o pomoc w rozmyślaniu, akt żalu za grzechy i właściwe rozważanie fragmentu Pisma Świętego bądź wydarzenia z życia Jezusa. Kończąc modlitwę dziękuje się za wszystko, co czas modlitwy wniósł do życia. Popularną metodą rozważań są ćwiczenia duchowe św. Ignacego Loyoli polegające na rozważaniu tajemnic różańca i stacji Drogi Krzyżowej²².

Modlitwa afektywna dotyczy człowieka, który posiada głęboką więź z Bogiem. Człowieka odczuwającego częstą potrzebę zwracania się do Pana, człowieka pragnącego bliższego i pełniejszego kontaktu. Modlitwy poranne i wieczorne, nabożeństwa liturgiczne stają się niewystarczające. Potrzeba nieustannego kontaktu z Bogiem jak z bliskim

²⁰ Tamże, s. 242.

²¹ M. Gogacz, *Modlitwa i mistyka*, Kraków – Warszawa/Struga 1987, s. 13.

²² Tamże, s. 13-14.

przyjacielem wyraża się w formie aktów strzelistych – formuł zawierających odczucia, emocje, potrzebę rozmowy. Wezwanie pojawia się w sposób naturalny zarówno w modlitwie ustnej, jak i w modlitwie myślniej., jako sposób wyrażenia miłości Bogu²³.

Modlitwa kontemplacyjna nazywana jest również modlitwą nabytego skupienia. W czasie modlitwy używa się myśli w formie krótkich słów wydobywających się wprost z serca, a kierowanych do Boga. Towarzyszące temu wzruszenie nie pozwala na dłuższą refleksję. Naturalnie pojawia się w człowieku potrzeba ciągłego kierowania do Boga aktów strzelistych. Modlitwa przenika życie jednostki tak głęboko, że w każdej chwili (czy to w trakcie rozmowy z drugim, czy w trakcie pracy, czy podczas jazdy na rowerze) w głębi serca kieruje do Boga miłującą uwagę, bez słów i wyraźnie świadomej myśli. Modlitwa kontemplacyjna jest przebywaniem z Jezusem Chrystusem w wydarzeniu z Jego życia, trwaniem w miłości. Kontemplacja pozwala na wnikanie radości w ludzkie poznanie oraz patrzeć²⁴.

Święty Paweł w liście skierowanym do Tymoteusza zawiera podział modlitwy ze względu na intencję, z którą przychodzi się do Pana Boga: „Zachęcam przede wszystkim, aby odprawiano prośby, wezwania, błagania i dziękczynienia za wszystkich ludzi” (1 Tm 2, 1).

Modlitwa prośby stanowi istotny element rozmowy z Bogiem, nie należy jednak ograniczać jej wyłącznie do błagania, ponieważ wskazuje to na przedmiotowy sposób traktowania Boga. Prośby kierowane są do Boga z powodu ludzkich ograniczeń. Powinny one dotyczyć przede wszystkim uzyskania dóbr ukrytych, modlitwy o to, czego brakuje proszącemu i bliźniemu, zaś winny kończyć się prośbą o dary niebieskie. Modlitwa prośby powinna być poprzedzona uwielbieniem, dziękczynieniem oraz przebłaganiem²⁵.

Modlitwa dziękczynienia stanowi wyraz wdzięczności Panu Bogu za otrzymane dobrodziejstwa i łaski. Dziękczynienie można kierować do bliźnich, ale głównym adresatem winien być Chrystus, który z woli Ojca wyświadczył wiele dobra. Dziękczynienie łączy w sobie trzy postawy, które wypełniają modlącego się: świadomą akceptację działania Boga,

²³ Tamże, s. 15.

²⁴ Tamże, s. 16-17.

²⁵ M. Szram, *Cztery odrębne rodzaje czy cztery nierozłączne elementy modlitwy? Koncepcja modlitwy integralnej w ujęciu Orygenesusa*, „Vox Patrum” 30 (2010), s. 620-621.

wyrażenie wdzięczności za otrzymane dary oraz oddanie chwały Bogu. Dziękczynienie więc naturalnym sposobem przechodzi w modlitwę uwielbienia²⁶.

Modlitwa błagania spełnia funkcję przeprosin za popełnione grzechy oraz rolę prośby o litość za odstępstwa od Boga. Warunkiem koniecznym modlitwy jest akt żalu oraz postawa zadośćuczynienia za grzechy²⁷. Przebaczenie win powinno obejmować oczyszczenie serca oraz zapomnienie doznanych krzywd, które jest największym aktem cnoty²⁸.

Szczególnym rodzajem modlitwy jest uwielbienie stanowiące spoiwo spotkania z Panem Bogiem. Każdemu z aktów modlitwy powinno towarzyszyć wychwalanie Boga za sprawiedliwość, miłosierdzie, otrzymane łaski oraz opiekę. Uwielbienie powinno wychwalać Boga obecnego w Trójcy Świętej, ponieważ każda z Osób Boskich odgrywa szczególną rolę w modlitwie. Duch przenikający głębię Boga Ojca, uczy człowieka się modlić, Syn jest pośrednikiem między modlącym a Bogiem, Ojciec zaś jest jedynym adresatem wszystkich modlitw²⁹.

Podsumowanie

Modlitwa odgrywa w życiu człowieka szczególną rolę – towarzyszy mu w każdym działaniu oraz przeżywanych trudnościach. Spełnia funkcję terapeutyczną, a także kształtuje postawę moralną. Rozmowa z Bogiem, miłosiernym Ojcem, jest w życiu każdego wierzącego punktem, bez którego dzień traci sens. Modlitwa często przyjmuje formę rozmowy z przyjacielem, którego zaprasza się na kawę, opowiada o ostatnich wydarzeniach, dzieli się trudnościami i radościami, prosi o radę bądź przeprasza, jeśli popełniło się czyn raniący. Szczególnie stosowaną we wspólnotach jest modlitwa uwielbienia. Zgromadzeni wierni dziękują Bogu za wszelkie otrzymane dary i łaski, wielbią Go w każdym uśmiechu, w każdym człowieku oraz stworzeniu. Modlą się tańcem oraz śpiewem, jak to czynił król Dawid wraz z ludem: „Tak Dawid, jak i cały dom Izraela tańczyli przed Panem z całej siły przy dźwiękach pieśni i gry na cytrach, harfach, bębnach, grzechotkach i cymbałach” (2 Sm 6, 5). Dla wierzących modlitwa jest czymś więcej niż prośbami kierowanymi ku Bogu, modlitwa jest życiem, nieustannym przebywaniem z Bogiem, doświadczaniem miłości Boga i bliźniego.

²⁶ Tamże, s. 621-622.

²⁷ Tamże, s. 623.

²⁸ Tamże, s. 625.

²⁹ Tamże, s. 627.

Bibliografia

Monografie autorskie

- Gogacz M., Modlitwa i mistyka, Kraków – Warszawa/Struga 1987.
- Panie, naucz nas się modlić. Szkoła modlitwy w Woli Bożej, red. P. Martin, 2018.

Artykuły w czasopiśmie

- Szram M., Cztery odrębne rodzaje czy cztery nierozłączne elementy modlitwy? Koncepcja modlitwy integralnej w ujęciu Orygenesusa, „Vox Patrum” 30 (2010), s. 617-628.
- Wnuk M., J.T. Marcinkowski, Psychologiczne funkcje religii, „Probl Hig Epidemiol” 93(1) (2012), s. 239-243.

Publikacje internetowe

- Benedykt XVI, Modlitwa wpisana w serce każdego człowieka. Katecheza z 11 maja 2011r., <https://www.oaza.pl/cdm/strefa-modlitwy/katechezy-benedykta-xvi-o-modlitwie/6-modlitwa-wpisana-w-serce-kazdego-czlowieka-katecheza-z-11-maja-2011> [dostęp dnia: 12.09.2023r.].
- Psychologiczne funkcje modlitwy, <https://www.scribd.com/document/57194438/Psychologiczne-funkcje-modlitwy> [dostęp dnia: 18.09.2023r.].
- Słownik języka polskiego, red. W. Doroszowski, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/rozmowa.html> [dostęp dnia: 12.09.2023r.].

Dokumenty Kościoła

- Katechizm Kościoła Katolickiego, 27.
- Sobór Watykański II, Konstytucja Gaudium et spes, 19.